

ARNAVUTLUK CUMHURİYETİ	
Başkenti	Tiran
Kuruluş Tarihi	28.11.1912
Resmi Dili	Arnavutça
Cumhurbaşkanı	Bajram Begaj
Başbakanı	Edi Rama
Para Birimi	Lek (ALL)
Nüfus (Milyon)	2.9
Yüzölçümü (km²)	28.748
Başlıca Şehirleri	Tiran (%32.2), Durres (%10.3), Fier (%10.1) ve Elbasan (%9.4)
Resmi İnternet Sitesi	https://albania.al/

1. ARNAVUTLUK CUMHURİYETİ HAKKINDA BİLGİLER

Coğrafya: Avrupa'nın güneydoğusunda, Balkan yarımadasının batısında yer alan Arnavutluk, kuzey ve kuzeydoğuda Karadağ (172 km), Kosova (115 km), doğuda Makedonya (151 km), güney ve güneybatıda Yunanistan (282 km) ile komşudur. Adriyatik Denizi ve İyon Denizi'ne 362 kilometre sahil şeridi olan ülkenin %70'i dağlıktır ve yerleşime açık değildir. En yüksek dağı 2,753 metre yüksekliğine sahip Makedonya Cumhuriyeti sınırında bulunan Korab Dağı'dır.

Arnavutluk yoğun bir hidrografik ağ ve zengin su kaynaklarına sahiptir. Hidrografik ağ, 11 önemli nehirden oluşmaktadır. Bu sayıya küçük nehirler ve kolları dahil edildiğinde toplam 152'ye ulaşılmaktadır. Su toplama alanı içinde değişik tip ve büyüklükte, toplam alanları 1.210 km² ve hacimleri yaklaşık 60 milyar m³ olan 247 göl bulunmaktadır. 5 tane suni göl, birkaç sulama depoları ve 200 litre/saniye su akışı olan 200 civarında toprakaltı su kaynağı vardır. En önemli nehirler Drin, Buna, Mat, İşmi, Erzen, Shkumbin, Seman, Vjosa, Kalasa, Bistrica, Pavlla' dır.

Ülke ılıman deniz ve kara iklimlerine sahiptir. Kışı soğuk, bulutlu ve yağışlı geçer. Yazı ise sıcak ve yer yer yağmurludur.

Nüfus: Arnavutluk İstatistik Kurumunca 2021 yılı verilerine göre 2.829.741 olarak açıklanan nüfus, yaşlanma oranındaki artış ve göç nedeniyle azalma eğilimindedir. Nüfusun yarıya yakını Tiran (%32.2), Durres (%10.3) ve Fier (%10.1) şehirlerinde yaşamaktadır.

Tarih: Arnavutlar, batıda Adriyatik ve İyon denizi, kuzeyde Tuna ve Sava nehirleri, doğuda Morava ve Vardar, Güneyde ise Pindi dağlarının oluşturduğu bölgede yaşamış olan İlirlerin soyundan gelmektedirler. M.Ö. Slav ve Romalıların, M.S. 395 yılında Bizans daha sonra da Got, Avar, Slav ve Makedon hakimiyetine girmiş, ancak milli varlıklarını hep sürdürmüşlerdir.

14. yüzyılda Osmanlıların bu bölgeye gelmelerinden sonra, 28 Kasım 1912'ye kadar Türklerin yönetiminde kalmıştır. Birinci Dünya Savaşında İtalya, Sırbistan-Karadağ, Yunanistan, Fransa ve Avusturya-Macaristan'ın işgallerine uğramıştır. 21 Ocak 1925'te Ahmet Zogu Cumhurbaşkanlığında Arnavutluk Cumhuriyeti ilan edilerek parlamento oluşturulmuş, 1

Eylül 1928'de ise Ahmet Zogu'nun kendisini kral ilan etmesiyle, Arnavutluk Demokratik Parlamenter Krallığı kurulmuştur.

7 Nisan 1939 yılında İtalya tarafından işgal edilen Arnavutluk, bu ülkeye bağlı olarak Viktor Emanuel III tarafından 1944 yılına kadar yönetilmiştir. 29 Kasım 1944'te Enver Hoxha yönetiminde Bağımsız Halk Cumhuriyeti kurulmuş, 29 Nisan 1991'e kadar bu komünist rejim işbaşında kalmıştır. 46 yıllık Komünist rejimin sona ermesinin ardından çok partili sisteme geçilen Arnavutluk'ta, demokrasi döneminde kurulan hükümetlerin başlıca zorlukları; tarıma dayalı bir ekonomik yapı, yüksek işsizlik ve gizli işsizlik oranı, yaygın yozlaşma, harap olmuş fiziki bir altyapı, güçlü organize suç ağları ve agresif muhalefet olmuştur.

Siyasi Yapı: Çok partili rejime geçişin ardından 1998 yılında yürürlüğe giren Anayasa hükümlerine göre, Cumhurbaşkanı 5 yıllığına seçilmektedir. Arnavutluk Parlamentosu (Kuvendi) tek kanatlıdır. Toplam 140 milletvekilinin, 100'ü dar bölgeden, 40 tanesi geniş seçim bölgelerinden 4 yıllık süre için seçilmektedir. Meclis Başkanı, genel seçimlerin ardından seçilen parlamento üyeleri arasından belirlenmektedir. Genel seçimler, her 4 yılda bir yapılmaktadır. Müttekip seçimler 2025 yılında yapılacaktır. Siyasi partiler için %3 seçim barajı vardır.

25 Nisan 2021 tarihinde yapılan son genel seçimlerde, iktidardaki Sosyalist Parti (PS) oyların %49'unu alarak bir dönem daha tek başına hükümeti kurma hakkını elde etmiştir. Seçim sonuçlarına göre, PS 74, Ana muhalefetteki Demokratik Parti 59, Sosyalist Entegrasyon Hareketi 4 ve Arnavutluk Sosyal Demokrat Partisi 3 milletvekili çıkarmıştır. Yeni Parlamento, 2021 Eylül ayında faaliyete başlamıştır. Parlamento'da temsil edilen başlıca partiler şunlardır: Sosyalist Parti (PS), Demokratik Parti (PD), Sosyalist Entegrasyon Hareketi (LSI) ve Sosyal Demokrat Partisi (PSD).

Ülke iç politikasının gündeminde, AB'yle bütünleşme süreci kapsamında, yolsuzluk, uyuşturucu ve örgütlü suçlarla mücadele; yargı ve kamu idaresi reformu ile ekonomik durgunluk, yabancı yatırımın ülkeye çekilmesi ve kaçak yapılaşmayla mücadele yer almaktadır. Arnavutluk, demokrasinin zenginleştirilmesi, ulusal güvenlik ve istikrarının sürdürülmesi, ekonomik kalkınma ve sosyal refahın artırılması bakımından Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmeyi hedeflemektedir.

Arnavutluk 2009 yılı Nisan ayında NATO'ya üye olmuş ve aynı yıl Avrupa Birliğine üyelik başvurusunda bulunmuştur. 2014 yılında aday ülke statüsünün kabul edilmesinin ardından Avrupa Komisyonu, Kuzey Makedonya ve Arnavutluk'un gereken bütün reformları hayata geçirdiğini belirterek üyelik müzakerelerine başlanmasını 2018 yılında onaylamıştır. Ancak 2019 yılı Ekim ayında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı zirvede, Kuzey Makedonya ve Arnavutluk ile üyelik müzakerelerine başlanması konusunda görüş birliğine varılamamış ve liderlerin, iki ülke ile müzakerelere başlanması yönündeki kararı üçüncü kez ertelenmiştir. 18 Temmuz 2022'de ise AB üyelik müzakereleri açılmıştır. 2022 Eylül ayında ise 1. küme için tarama toplantısı yapılmıştır.

Ayrıca Avrupa Birliği adaylık sürecinin de bir parçası olarak yolsuzluk ve rüşvetin azaltılması amacıyla yargı ve kamu reformu uygulamaları başlatılmıştır. Tüm hakimler güvenlik soruşturması sürecine alınmıştır.

2. EKONOMİK YAPI

Ekonomisi tarım ve tekstil üretimine dayanan ve mal ve hizmetler ithalatının önemli yer tuttuğu Arnavutluk ekonomisinde asgari ücret 40.000 Lek (yaklaşık 350 Euro) olarak belirlenmiştir. Ancak büyük şehirlerinde bu ücret 500-700 Euro aralığında ödenmektedir. İşgücünde genç nüfus ağırlıkta olmakla birlikte nitelikli işgücünün yurt dışına yöneldiği gözlenmektedir. İşsizlik oranı 2020 yılında %6,8 iken 2021 yılında %6.9 ve 2022 yılında %10,6 olarak ölçülmüştür.

2021 yılında 15,12 Milyar dolar olarak gerçekleşen Gayrisafi Milli Hasılanın 2022 yılı sonunda 18,6 milyar dolara yükselmiştir.

Sektör bazında bakıldığında 2022 yılında tarımsal üretimin gayrisafi hasılasındaki payının %21, endüstriyel üretimin %23 ve hizmet üretiminin ise %56 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

MAKROEKONOMİK VERİLER	2018	2019	2020	2021	2022
Gayrisafi Milli Hasıla (Nominal GDP)-(Milyar \$)	15.1	15.3	14.8	15.12	18.6
Kişi başı GDP-\$	5,259.4	5,307.8	5,138.8	5,541.2	6,496.9
Bütçe Dengesi (Milyar \$)	-0.2	-0.3	-1.0	-1.0	-0.57
Bütçe Dengesi (% GDP)	-1.6	-1.9	-6.9	-6.5	-3.1
Kamu Harcamaları (Milyar \$)	4.4	4.5	4.9	5.4	5.5
Kamu Gelirleri (Milyar \$)	4.2	4.2	3.9	4.3	4.9
Kamu Borcu (Milyar \$)	10.3	10.2	12.1	11.9	13.4
Kısa Dönem Faiz Haddi	1.4	1.7	1.8	2.1	5.8
Ortalama Döviz Kuru (\$)	108.0	109.9	108.7	106.1	113
Enflasyon (Yıllık ortalama % değişim)	2.0	1.4	1.6	2.0	7.4
İşsizlik (%)	6.3	5.9	6.8	6.9	10.6

Kaynak: Economic Intelligence Unit

Enflasyon konusunda Ukrayna-Rusya savaşının etkisi ile hammadde fiyatlarındaki artış ve arz tedarik zincirindeki aksamalar etkili olmuştur. Enflasyonda gıda ve alkolsüz içecek fiyatlarındaki artış kadar ulaşım da etkili olmuştur. Arnavutluk enflasyon sepetininin üçte birinin gıdadan oluşması gıda fiyatlarındaki değişimi önemli hale getirmektedir.

Hükümet tarafından enerjide meydana gelen fiyat artışlarının hanehalkına ve küçük işletmelere yansıtılmaması konusunda önlem paketleri açıklanmıştır. Diğer yandan hükümet tarafından doğalgaz ile güneş enerjisi projeleri de daha yaygın bir şekilde desteklenmeye başlamıştır. AB enerji krizi ile mücadele için Arnavutluk'a 80 milyon Euro hibe vermiştir.

Ortalama Dolar-Lek döviz kuru paritesi 2017 yılından itibaren sırasıyla 119.1, 108, 109.9, 108.7, 106,5 düzeyinde ve 2022 yılında 113 seviyesinde gerçekleşmiştir.

3. ARNAVUTLUK DIŞ TİCARETİ

Üretiminin tarıma ve sınırlı düzeyde tekstile dayalı ve katma değer açısından düşük değere sahip olması gibi nedenlerle Arnavutluk ekonomisi her yıl düzenli olarak dış ticaret açığı vermektedir. 2020 yılında etkileri ciddi bir şekilde hissedilen Covid-19 pandemisi sebebiyle ihracat ve ithalat rakamlarında bir miktar gerileme olsa da 2021 yılından itibaren toparlanma sağlanmıştır.

Dış ticaret verilerine bakıldığında ithalatın 2020 yılında 5.6, 2021 yılında 7.5 ve 2022 yılında 8.6 milyar dolar şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. İthalattaki artışın en önemli

sebebi ise 2019 yılında yaşanan depremin ardından inşaat için ihtiyaç duyulan ürün talebinin artması olmuştur. İhracat ise 2020 yılından itibaren sırasıyla 3.1, 4.1 ve 4.4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığındaki toparlanmada ise turizm gelirlerindeki artışın önemli katkısı olmuştur.

Dış Ticaret	2018	2019	2020	2021	2022
Mal İhracatı (US\$)	4.8	4.8	3.4	4.1	4.4
Mal İthalatı (US\$)	6.9	6.9	5.6	7.5	8.6
Hacim (US\$)	11.7	11.7	9	11.6	13.0
Denge (US\$)	-2.1	-2.1	-2.2	-3.4	-4.2

Arnavutluk ihracatının başlıca kalemlerini sırasıyla tekstil ve ayakkabı ürünleri; mineral, yakıt ve elektrik; inşaat malzemeleri ve metalleri ile yiyecek, içecek ve tütün ürünleri oluşturmaktadır. İthalat kalemlerinde ise makine, ekipman ve parçaları; yiyecek, içecek ve tütün mamulleri, kimyasal ve plastik ürünler ve tekstil ve ayakkabı ürünleri yer almaktadır.

Arnavutluk'ta son yıllarda hızla artan tekstil ve ayakkabı ihracatında önemli bir yer teşkil etmektedir. Ülkedeki tekstil, hazır giyim ve ayakkabı imalatının hemen hemen tamamı İtalyan hazır giyim firmalarının tedarikçisi durumundaki fason işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. En önemli pazarlar; İtalya, Almanya, Yunanistan, Fransa ve Hollanda'dır. İtalya tek başına Arnavutluk'un bu ürün grubundaki ihracatının %80'ini ithal etmektedir.

Ülkenin başlıca ithalat partnerleri İtalya, İspanya, Almanya ve Yunanistan iken ithalat partnerleri İtalya, Türkiye, Çin ve Yunanistan'dır.

Arnavutluk gümrük tarifelerinin belirlenmesinde Avrupa Birliği, EFTA ve CEFTA ülkeleri ile imzalanan anlaşmaların yanı sıra Türkiye ile 2008 yılında imzalanan Serbest Ticaret Antlaşması hükümleri uygulanmaktadır.

4. TÜRKİYE ARNAVUTLUK TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Ülkemiz ile Arnavutluk arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması, 22 Aralık 2006 tarihinde Tirana'da imzalanmıştır. Anlaşmanın onaylandığına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı 12 Mart 2008 tarih ve 26814 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış, 1 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşmanın eki tercihli ticarete konu ürünler listesi incelendiğinde Arnavutluk'tan ülkemize 33 ürün grubu için (peynir, yumurta, bal, domates, soğan, lahana, havuç, hıyar, fasulye, kavun-karpuz, bezelye, bazı şifalı bitkiler, bazı kabuklu meyveler, bazı sebzeler, bazı meyve 12 Ticaret Bakanlığı, 2020 konserveleri, alkollü-alkolsüz içecekler vs..) çeşitli oranlarda vergi indirimleri uygulanırken, ülkemiz menşeli 46 ürün grubu için (bazı peynirler, yumurta, bal, baklagilleri, fındık, ceviz, kestane, antepfıstığı, incir, üzüm, turunçgiller, elma, kiraz, şeftali, çilek, baharatlar, çikolatalı ürünler, kakolu ürünler, ekmekçi mamülleri, çeşitli meyve sebze konserveleri, reçeller, meyve suları, mayalar, dondurma, içme suları ve yem) çeşitli miktar ve oranlarda tercihli ticaret öngörülmektedir. Arnavutluk, meyve sebze konserveleri ve salça, bazı alkollü içecekler, hazır gıdalar, bazı şifalı bitkiler ve kesme çiçekler ithalatında ülkemiz ve üçüncü ülke menşeli mallar için %15, diğer ürünlerde ise 0 ila %10 arasında gümrük vergi uygulamaktadır.

2008 yılında imzalanan Serbest Ticaret Antlaşmasının ardından uygulanan gümrük tarifelerinde karşılıklı olarak indirimde gidilmesi, birçok kalemdede vergilerin kaldırılması Türkiye ve Arnavutluk arasındaki ticaret partnerliğinin güçlenmesini sağlamıştır.

Birçok alanda üretim olmaması sebebiyle ithalata bağımlı bulunan Arnavutluk'ta Türkiye İtalya'dan sonra ikinci büyük ticaret partneri olarak yer almaktadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2021 yılında 852 milyon dolar civarında iken 2022 Kasım ayında 1 milyar dolar seviyesine çıkmıştır.

TÜRKİYE-ARNAVUTLUK DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ					
	2018	2019	2020	2021	2022
İhracat (US\$)	408,706,334	487,216,376	475,338,322	792,164,755	990.766.070
İthalat (US\$)	22,163,047	22,276,352	33,589,025	60,788,436	74.715.762
Ticaret Hacmi	430,869,381	509,492,728	508,927,347	852,953,191	1.065.481.832

Türkiye ihracatı açısından bakıldığında başlıca ihracat kalemlerini; demir ve çelik ürünleri, petrol ürünleri, giyim eşyaları, tekstil ürünleri, bazı inşaat ürünleri ve savaş taşıtları oluşturmaktadır. İhracatın büyük bir kısmının karayolundan gerçekleştirilmektedir. Dünya genelinde artan nakliye fiyatları dikkate alındığında iki ülke arasındaki coğrafi yakınlığın yanı sıra hissedilen kültürel ve tarihi yakınlık ve Türk ihraç ürünlerinin kalitesi ve avantajlı fiyatları ihracata etki etmektedir.

Türkiye'nin Arnavutluk'a İhracatında İlk 10 Ürün			
GTIP 2 Kodu	GTIP 2 Adı (Türkçe)	2021 (\$)	2022 (\$)
67	Demir ve çelik	157,925,717	274,381,536
33	Petrol, petrolden elde edilen ürünler	47,073,810	111,454,395
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	75,788,789	62,729,013
65	Tekstil ürünleri (iplik, kumaş, yer kaplamaları, hazır eşya)	55,451,096	51,517,926
66	Taş, alçı, çimento, amyant, cam, seramik vb. maddeden eşya	28,721,893	39,798,217
89	Tanklar ve diğer zırhlı savaş taşıtları (motorlu) (silahla donatılmış olsun/olmasın)	31,303,126	33,902,994
63	Mantar ve ahşap eşya (mobilya hariç)	29,317,215	33,455,404
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları	45,184,137	32,060,356
69	Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallere eşya	29,984,468	31,712,444
54	Tıp ve eczacılık ürünleri	44,344,126	25,182,169

Türkiye'nin Arnavutluk'tan ithalatında yer alan başlıca ürünler metal cevherleri, demir ve çelik, demir dışı madenler, güç üreten makineler, hayvansal ve bitkisel hammaddeler ürünleri şeklindedir.

Türkiye'nin Arnavutluk'tan İthalatında İlk 10 Ürün			
GTIP 2 Kodu	GTIP 2 Adı (Türkçe)	2019 (\$)	2020 (\$)
28	Metal cevherleri, döküntüleri, hurdaları	18,796,467	41,708,539
68	Demir ihtiva etmeyen madenler	4,396,208	5,328,083
71	Güç üreten makineler ve araçlar	3,991,230	4,287,717
29	Başka yerde belirtilmeyen hayvansal ve bitkisel menşeli hammaddeler	3,857,146	3,589,765
84	Giyim eşyası ve bunların aksesuarları	1,453,227	3,029,226
97	Altın, parasal olmayan (altın cevheri ve konsantrasyonu hariç)	1,430,536	2,495,181
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları	405,445	2,187,471
07	Kahve, çay, kakao, baharat ve ürünleri	2,688,534	2,183,513
85	Ayakkabılar ve aksamı	1,692,998	2,164,086
69	Demir, çelik, bakır, nikel, alüminyum ve diğer adi metallere eşya	2,138,761	1,950,663

İki ülke arasındaki hizmet ticaretinde ise 2021 Arnavutluk Merkez Bankası verilerine göre Türkiye'nin Arnavutluk'tan hizmet ithalatı 40.8 Milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Arnavutluk'a hizmet ihracatı 148.3 milyon Euro olup Türkiye; İtalya (282.4 Ml Euro) ve Yunanistan'nın (252.9 Ml Euro) ardından üçüncü sırada gelmektedir.

Yatırımlar ve projeler

Arnavutluk Merkez Bankası verilerine göre Türkiye'nin ülkedeki doğrudan yabancı yatırım tutarı 2022 üçüncü çeyreğinde yılında 846 milyon Euro'ya ulaşmıştır. Türkiye; İsviçre, Hollanda, Kanada ve İtalya'nın ardından ülkedeki beşinci büyük yatırımcıdır.

Yatırımlar açısından önde gelen sektörlere bakıldığında, enerji, maden, havacılık, iletişim, bankacılık yatırımları ön sıralarda yer almaktadır. Arnavutluk kayıtlarında yer alan Türk firma sayısı 600 civarındadır.

Sağlık, geri dönüşüm, yenilenebilir enerji ve endüstriyel tarım alanlarında önemli bir potansiyel olduğu görülmekle birlikte tekstil, ayakkabı, inşaat malzemeleri, mobilya, elektrikli ev aletleri ve makineler konusunda ülkemizin sahip olduğu fiyat avantajı dikkate alındığında yatırım yapılabilecek potansiyel alanlar olduğu değerlendirilmektedir.

2021 yılı içinde Vlora Havalimanı inşaatı, Saranda'dan itibaren otoyol, liman ve köprü inşaatı, Llogara tünelinin inşaatı, mermer granit taşı çıkarılması ve resort otel projesine ait 5 ihale Türk firmalar tarafından münhasıran veya ortaklık şeklinde üstlenilmiştir.

Arnavut makamlarının vergi ve çalışma güvenliği gibi konularda yapılan değişiklikleri öne sürerek sık sık idari ceza uygulamaları, KDV iadelerinin hiç yapılmaması veya çok geç yapılması, ihalelerde meydana gelen iptal veya değişiklikler nedeniyle firmaların mağdur olması, gümrük işlemlerinin zaman zaman beklenenden uzun sürmesi, ülkede mesleki eğitimin yetersiz ve çoğu alanda hiç olmaması nedeniyle kalifiye eleman tedarikinde zorluklar yaşanması, bunun yanında ihraç ürünlerinin nakliyesini gerçekleştiren firmalar için gümrükte ek maliyetler çıkarılması, transit geçiş ülkelerinden Yunanistan'ın gümrük geçişlerinde uyguladığı sınırlamalar firmaların genel olarak karşılaştıkları sorunlardır.